

1. Вовед	4
1.1. За што станува збор?	4
1.2. Што се опасни супстанции?	6
1.3. Зошто управувањето со опасни супстанции е толку важно?	8
1.4. Зошто Европската агенција за безбедност и здравје при работа (EU-OSHA) ја предводи оваа кампања?	10
2. Управување со опасни супстанции	12
2.1. Воспоставување на култура за превенција на ризик	12
2.2. Законодавство за опасни супстанции	14
2.3. Проценка на ризик	17
2.4. Практични решенија	19
2.5. Некои групи работници се особено изложени на ризик	21
2.6. Канцерогени супстанции и рак како последица на работата	24
3. Кампањата здрави работни места 2018-19	27
3.1. За оваа кампања	27
3.2. Кој може да учествува во кампањата?	28
3.3. Како да се учествува	29
3.4. Награди за добри практики за здрави работни места	30
3.5. Нашата мрежа од партнери	31
3.6. Дополнителни информации и ресурси	32
Референци и забелешки	33

1. Вовед

Ефективното управување со ризиците кои произлегуваат од безбедноста и здравјето на работното место е корисно за сите вклучени страни. Добро е за работниците, добро е за општеството како целина и добро е за работата. Особено во случај на помалку видливи опасности, грижата за безбедноста и здравјето на работниците може да се смета за оптоварување. Ова посебно се однесува за мали и средни претпријатија, каде што ресурсите се ограничени. Сепак, организациите кои се ангажираат за заштита на нивните работници повеќе од она што се очекува од нив согласно законот ги искористуваат придобивките. Активното, партиципативно управување со безбедноста и здравјето, кое ги вклучува работниците и има голема посветеност од раководството, го прави бизнисот поконкурентен – на пример со намалување на отсуството за боледување и со подобрување на продуктивноста.

Оваа брошура е првобитен водич за Кампањата за здрави работни места 2018-19, 'Здравите работни места управуваат со опасни супстанции', организирана од Европската агенција за безбедност и здравје при работа (EU-OSHA). Кампањата има за цел да ја подигне свеста за ризиците кои ги создаваат опасните супстанции на работното место и да промовира култура на превенција на ризик за да ги елиминира и таму каде што тоа не е можно, ефективно да ги отстрани овие ризици.

1.1. За што станува збор?

Работниците на многу европски работни места се под влијание на изложености на опасни супстанции. Во последните децении некои супстанции, како што е азбестот (кој предизвикува сериозни и во одредени случаи и фатални белодробни болести) и винил хлоридот (кој предизвикува рак на црниот дроб), се забранети, ограничени или подлежат на строга регулаторна контрола. Сепак, опасните супстанции и понатаму остануваат главно прашање за безбедноста и здравјето на работните места. Во второто издание на Европското истражување на претпријатија за нови и новонастанати ризици (ESENER-2) на Европската агенција за безбедност и здравје при работа (EU-OSHA), 38 % од претпријатијата пријавиле дека на нивните работни места биле присутни хемиски или биолошки супстанции во форма на течности, гасови или прашина.¹

Според европското испитување на работните услови, во 2015 година, 18% од испитаните работници во ЕУ пријавиле дека се изложени на хемиски производи или супстанции најмалку една четвртина од нивното работно време.² Оваа бројка е минимално променета од 2000 година.

Големите претпријатија често користат повеќе од 1.000 различни хемиски производи, како што се бои, мастила, лепила и средства за чистење. Производите обично се состојат од мешавина од неколку хемиски супстанции. Дури и малите претпријатија како што се сервисите за поправка на автомобили може да користат сличен број хемиски производи. За некои сектори, како што е градежната индустрија, на пазарот се достапни десетици илјади различни хемиски производи за низа различни намени. Во зависност од задачата која ја извршува, еден работник може да биде во контакт со стотици различни хемиски супстанции.

© EU-OSHA/Marcos Oliveira

Опасните супстанции се многу почести од тоа што мислите

Сектори во кои претпријатијата пријавиле особено голема застапеност на опасни супстанции во ESENER-2 се следните:³

Земјоделство, шумарство и риболов	62 %
Производство	52 %
Градежништво, управување со отпад и снабдување со вода и електрична енергија	51 %

Покрај тоа, постојат нови докази дека работниците во секторите кои се во подем

како што се социјалната и здравствената заштита, индустриите за транспорт, отпад и рециклирање, може да подлежат на високи нивоа на изложеност на опасни супстанции. Во сите сектори постојат вообичаени работни задачи кои честопати вклучуваат изложеност на опасни супстанции, како што се подготовка на храна (мензи, кетеринг служби, итн.), чистење и одржување. Сепак, не постои сектор во кој воопшто нема опасни супстанции и од суштинско значење е работодавците да ги проценат ризиците со кои може да се соочат нивните работници.

Според Шведската агенција за хемикалии, 3 тони опасни супстанции (без да се земе предвид и горивото) се користени по граѓанин во Шведска во 1996 година; во 2014 година бројката изнесуваше 3.7 тони.⁴

1.2. Што се опасни супстанции?

За потребите на оваа кампања, опасна супстанца на работното место е која било супстанца, во гасовита, течна или цврста состојба, вклучувајќи и аеросоли, гасови и испарувања, што претставува ризик за безбедноста или здравјето на работниците.⁵ (Сепак, биолошките агенси не се вклучени во делокругот на темата на кампањата). Ова вклучува произведени хемикалии, супстанции добиени од одреден процес, како што се издувните гасови од дизел или силикатна прашина, како и супстанции кои природно се јавуваат и се користат во работни процеси како што се мазутот или прашина од брашно.

Дефиниции од Директивата за хемиски агенси

(а) **‘Хемиски агенс’**⁶ означува каков било хемиски елемент или соединение, самостојно или измешано, како што се јавува во природна состојба или како што е произведен, употребен или ослободен, вклучувајќи ослободување како отпад, со која било работна активност, независно дали е произведен или не е произведен со намера и независно од тоа дали е пласиран или не е пласиран на пазарот.

(б) **‘Опасен хемиски агенс’** означува:

(i) кој било хемиски агенс кој ги исполнува критериумите за класификација како опасен во рамките на кои било класи за физичка и/или здравствена опасност утврдени во Регулативата (ЕС) бр. 1272/2008,⁷ ... независно дали таквиот хемиски агенс е класифициран или не е класифициран согласно таа Регулатива;

(ii) кој било хемиски агенс кој, иако не ги исполнува критериумите за класификација како опасен поради неговите физичко-хемиски, хемиски или токсиколошки својства и начинот на кој се користи или е присутен на работното место, може да претставува ризик за безбедноста и здравјето на работниците, вклучувајќи го кој било хемиски агенс кој е означен со гранична вредност за професионална изложеност согласно Членот 3.

(в) **‘Активност која вклучува хемиски агенси’** значи која било работа во која се користат хемиски агенси или треба да се користат, во кој било процес, вклучувајќи производство, ракување, складирање, транспорт или исфрлање и обработка, или која резултира од таквата работа.

Опасните супстанции може да предизвикаат многу различни видови штета, при што одредени оштетувања може да бидат многу сериозни. Штетата од опасни супстанции може да произлезе од една кратка изложеност, од долгорочна изложеност или од долгорочно насобирање на супстанции во телото. Ваквата штета вклучува:

- долгорочни влијанија врз здравјето, како на пример респираторни болести (пр. астма, ринитис, азбестоза и силикоза), оштетување на внатрешните органи, вклучувајќи го мозокот и нервниот систем и рак како последица на работата (пр. леукемија, рак на белите дробови, мезотелиом и рак на носната празнина);
- последици по здравјето кои може да бидат акутни или долгорочни, како што се труење, кожни болести, репродуктивни проблеми и деформитети при раѓање, како и алергии.

Некои опасни супстанции предизвикуват безбедносни ризици, како што се ризикот за пожар, експлозија или задушување. Покрај тоа, опасните супстанции обично имаат неколку од овие својства.

Освен тоа, постојат различни 'начини' на кои работниците може да се изложени на опасни супстанции. Некои супстанции може да се вдишат или 'да се инхалираат', додека други супстанции може и да се апсорбираат преку кожата. Работниците кои работат со вода (т.е. користат вода или растворувачи кои може да ја разложат природната одбранбена бариера на кожата) се особено изложени на ризик од оваа патека на изложеност. Опасните супстанции исто така може да продрат во телото преку голтање, на пример кога работниците јадат или пијат на нивното работно место, иако тоа е забрането, кога нивното работно место е контаминирано или кога вдишуваат честици прашина и ги голтаат.

Тешката физичка работа или топлина исто така можат да ги зголемат ризиците кои ги наметнуваат опасните супстанции, бидејќи може да го зголемат нивното внесување.

Дел од супстанците кои може да предизвикаат долгорочна штета по здравјето на работниците се канцерогените супстанции, кои се присутни во многу работни ситуации. Справувањето со ризиците кои произлегуваат од овие супстанции е приоритет за Европската унија согласно нејзината Стратешка рамка за безбедност и здравје при работа 2014-20.⁸

1.3. Зошто управувањето со опасни супстанции е толку важно?

Широм ЕУ е воспоставено законодавство за опасни супстанции на работното место. Сепак, најновата инспекциска кампања на Одборот за високи трудови инспектори која се однесува на опасни супстанции покажа дека претпријатијата сè уште наидуваат на сериозни потешкотии при справувањето со ризиците кои ги создаваат овие супстанции.⁹ Дури и забранети супстанции како што е азбестот, сè уште претставуваат ризик за работниците во некои сектори бидејќи азбестот е вграден во многу згради, апарати и материјали.

Покрај тоа, доаѓа до појава на нови предизвици за управувањето со опасни супстанции на работното место, како на пример на полето на т.н. 'зелени' работи (производство на био-енергија, нови видови на складирање на енергија) и во однос на употребата на иновативни материјали (пр. нано-материјали)

и технологии со ризици по здравјето кои не се познати во моментот (како што е 3Д печатењето) и супстанции кои се признаени како нарушувачи на ендокриниот систем (кои влијаат на целосниот ендокрин систем и му наштетуваат на репродуктивното здравје, предизвикуваат деформитети при раѓање и придонесуваат за развој на гојазност и дијабетес).

Голем дел од професионалните болести вклучени во анексите на европскиот распоред за професионални болести се предизвикани од изложеност на опасни супстанции.¹⁰

©EU-OSHA/Stanislaw Pyte

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

© Shutterstock/Pressmaster

СЛУЧАЈ НА АСТМА КАКО ПОСЛЕДИЦА НА РАБОТАТА КОЈ МОЖЕ ДА СЕ ПРЕВЕНИРА

Честопати се претпоставува дека терминот ‘опасни супстанции’ се однесува само на опасни хемикалии. Сепак, случајот на една училишна готвачка¹¹ која се здобила со значителни оштетувања откако почнала да чувствува сериозни проблеми со дишењето како резултат на работата со брашно покажува дека сите видови супстанции може да се опасни во одредени ситуации. Воедно покажува дека трошоците за препознавањето на ризиците и за заштита на работниците од опасни супстанции на работното место може да се многу високи.

Во конкретниот случај станува збор за 46-годишна училишна готвачка чија работа вклучувала мешање тесто за леб со употреба на голем миксер во мала, слабо проветрена кујна. Ништо не било направено за да се заштити готвачката од ризиците кои произлегуваат од вдишување на прашина од брашно. Таа се здобила со толку сериозни

проблеми со дишењето, што едвај можела да оди и требало да спие во седечка положба. Ёй била дијагностицирана сериозна астма.

Со помош на нејзиниот синдикат, работничката поднела барање за компензација. Локалниот совет кој раководел со училиштето призна дека не успеале да преземат мерки за нејзина заштита. Советот бил одговорен за оштета во износ од од 200.000 британски фунти.

Долгорочните последици за работничката биле сериозни: требало предвременно да се пензионира и нејзиниот начин на живот бил сериозно ограничен од нејзините проблеми со дишењето.

Забелешка: Во изминатите години, голем број земји-членки имаат развиено модели на добри практики за ефективно спречување на пекарската астма.

1.4. Зошто Европската агенција за безбедност и здравје при работа (EU-OSHA) ја предводи оваа кампања?

Опасните супстанции со децении се на политичката агенда за безбедност и здравје при работа во ЕУ и во земјите-членки. Сепак, тоа е област на безбедност и здравје на работното место каде што свесноста за различните можни ризици и начините за справување со истите сè уште е на ниско ниво.

Едно често недоразбирање е дека опасни супстанции се само произведените хемикалии – или дури и хемикалии кои имаат силен мирис или моментално видливи опасни ефекти. Многу опасни супстанции на кои се изложени работниците, како што се издувни емисии од дизел мотори, гасови и прашина од заварување, се добиваат од работни процеси. Други супстанции, како што се азбестот, мазутот и житната прашина потекнуваат од природни извори. Истовремено, некои состојки на храната или фармацевтски производи може да претставуваат ризик за работниците.

Овие опасни супстанции може да не се означени со симбол за опасност и можно е да нема достапни информации од листовите со безбедносни податоци кои се наложени согласно законите за хемикалии. Затоа, во овие случаи, работодавците ќе треба да побараат други извори на информации како што се секторски насоки или инструкции за безбедност и здравје од добавувачите. Повторно, свеста за ризиците кои произлегуваат од овие супстанции може да е на ниско ниво.

Друго широко распространето, но неточно верување е дека употребата на опасни супстанции се има намалено. Точно е дека многу добропознати штетни изложености (како на пример на полихлорирани бифенили, азбест и жива) се значително намалени што се должи на политички иницијативи, законодавство, притисок од јавноста и мерки

од претпријатијата и социјалните партнери. Сепак, има многу помалку добро познати опасни супстанции.¹²

Всушност, денес работниците на голем број работни позиции може да се изложени на голем број различни опасни супстанции. Во 2017 година околу 129.000 супстанции се класифицираа согласно Регулативата за класификација, означување (етикетирање) и пакување.¹³ Исто така во мај, 2017 година, повеќе од 10.000 супстанции се регистрираа во Европската економска област под REACH регулативата (Регулатива за регистрирање, проценка, авторизација и забрана на хемикалии¹⁴), од кои околу 40% беа произведени или увезени во количини кои надминуваат 100 тони.¹⁵ Покрај тоа, околу 5.000 супстанции се објавени согласно претходното законодавство за хемикалии.¹⁶ Сепак, треба да се има предвид дека REACH не ги опфаќа опасните супстанции кои се генерираат за време на работни операции, како што се прашина и производи од согорување.

Заблудите за природата и застапеноста на изложеностите на опасни супстанции поврзани со работата може да доведат до тоа работодавците и работниците неточно да веруваат дека справувањето со опасните изложености не е важно за нивните претпријатија.

© Shutterstock/Diego Cervo

Како резултат на тоа, постои јасна потреба да се подигне свеста за застапеноста на опасните супстанции, важноста за нивното правилно управување и најдобрите методи за да се стори тоа. Кампањата Здрави работни места 2018-19 има за цел да ја исполни таа потреба.

Понатаму, спроведувањето на ефективни проценки на ризик на изложеностите на опасни супстанции на работното место може да изгледа комплицирано бидејќи се смета за релативно сложена тема. Постојат голем

број различни достапни насоки за поддршка на претпријатијата во управувањето со опасни супстанции. Сепак, количината на материјал и опсегот на изворите може да предизвикаат несигурност кај одговорните лица за управување со ризиците, во однос на тоа каде е најдобро да се бараат насоки. Затоа, кампањата има за цел да го подобри пристапот до и свесноста за најважните и широко применливи практични решенија и насоки, како и да сподели примери на добри практики.

2. Управување со опасни супстанции

2.1. Воспоставување на култура за превенција на ризик

Ефективното управување со изложеноста на опасни супстанции кои произлегуваат од работата е можно само тогаш кога сите на работното место се информирани за ризиците и за мерките кои може да се преземат за нивно спречување. Главен фактор за успех во спречувањето несреќи и нарушено здравје на работното место е создавањето на култура за превенција на ризик, каде што секој разбира дека безбедноста и здравјето се важни за организацијата како целина.

Ова значи дека работодавците треба да преземат чекори за активно да ги вклучат работниците во процесите на управување со безбедноста и здравјето при работа. Согласно законодавството на ЕУ¹⁷, работодавците треба да ги вклучат работниците во процесот на проценка на ризик, да им дадат информации за тоа на што може да бидат изложени и резултатите

од здравствениот надзор и мерењата на работното место и да ги обучат за прашања кои се однесуваат на безбедноста и здравјето. Исто така, треба да ги поттикнат работниците да се заштитат, да зборуваат за нивните искуства и да ги решаваат заедничките проблеми.¹⁸

Кога на едно работно место е воспоставена култура на превенција, управувањето со опасни супстанции е интегрирано во систематско, стабилно и партиципативно управување со безбедноста и здравјето при работа. Секако, законските обврски се исполнети, но покрај тоа, спречувањето на штети кај работниците е составен аспект на начинот на кој претпријатието ја организира својата работа и процесите кои се применуваат при вршењето на работата.

Во следните делови, го разгледуваме соодветното законодавство и некои од клучните мерки и практични решенија кои се достапни за да се спречат ризиците кои може да произлезат од опасни супстанции.

© EU OSHA/Filip De Smet

Како ризик факторите можат заемно да дејствуваат

Кај новите работни позиции, на пример во зелената економија, вообичаените ризици кои се однесуваат на опасни супстанции честопати се достапни во нови форми.¹⁹

Можеби ќе биде неопходно да се пристапи кон превенцијата на посебен начин така што ќе се земат предвид комбинираниите ризици. На пример, поправањето на турбински лопатки во ветерни паркови вклучува изложеност на растворувачи, прашина и опасни состојки на смола и лепила, како

и работа на височина, во различни временски услови и во затворен простор.

Според тоа, превентивните мерки кои вообичаено би можеле да се користат со цел да се избегнат одредени изложености, како што е локалната издувна вентилација, би можело да се тешко применливи и во работните процедури треба да се земе предвид дека работниците може да користат други уреди како што се појаси или респираторна заштитна опрема за затворен простор.

2.2. Законодавство за опасни супстанции

Секој кој учествува во управувањето со опасни супстанции на работните места, треба да е свесен за законодавната рамка која опфаќа опасни супстанции во ЕУ.²⁰

Најважно законодавство е законодавството за безбедност и здравје при работа кое конкретно има за цел да ги заштити работниците од ризици по безбедноста и здравјето воопшто и од опасни супстанции на работното место (пр. Рамковната директива за безбедност и здравје при работа, која ги утврдува основните принципи, Директивата за хемиски агенси, Директивата за канцерогени супстанции и директивите за гранични вредности). Ова законодавство ја пропишува одговорноста на работодавците да се уверат во безбедноста и здравјето на работното место. Преку неговото вклучување во националното законодавство, законодавството за безбедност и здравје при работа на ЕУ им налага на работодавците да вршат проценки на ризик на сите ризици по безбедноста и здравјето, вклучувајќи ги и ризиците од опасни супстанции (погледнете го делот 2.3.).

‘... работодавачот прво ќе утврди дали на работното место има присуство на опасни хемиски агенси. Доколку е така, потоа ќе процени дали постои некаков ризик по безбедноста и здравјето на работниците кој произлегува од присуството на тие хемиски агенси.

Член 4 од Директивата за хемиски агенси

Законодавството воедно утврдува специфична хиерархија на превентивни мерки, кои работодавците се законски обврзани да ги следат. Елиминирањето на ризиците е на врвот од хиерархијата. Потоа следи замената на опасни супстанции со помалку опасни супстанции или побезбедни материјали или со процес кој не е опасен или е помалку опасен. Потоа следуваат технолошки мерки, организациски мерки и на крајот, лични заштитни мерки (вклучувајќи употреба на лична заштитна опрема).

Оваа хиерархија честопати се нарекува СТОП принцип:

- **Супституција (замена)**
- **Технолошки мерки**
- **Организациски мерки**
- **Персонална (лична) заштита.**²¹

Целта е да се осигура справување со ризиците кај изворот и да се преземат колективни мерки – односно, мерки кои заштитуваат група работници на систематски начин – прв приоритет. Важно е работодавците да бидат свесни дека за канцерогените супстанции важат многу построги мерки (погледнете во делот 2.6). Земјите-членки имаат право да применуваат дополнителни или подетални или построги прописи отколку оние пропишани во општите принципи на директивите за безбедност и здравје при работа на ЕУ. Поради тоа, од суштинско значење е работодавците да водат сметка за соодветното национално законодавство за безбедност и здравје при работа.

Обврзувањето (што значи дека тие мора да се исполнети) и индикативните (како показател за она што треба да се постигне) гранични вредности за професионална изложеност на опасни супстанции исто така се утврдени во европските директиви за безбедност и здравје при работа. Границите за професионална изложеност на опасни супстанции се важна информација за проценка и управување со ризици. Повеќето земји-членки на ЕУ пропишуваат свои национални граници за професионална изложеност, обично вклучувајќи повеќе супстанции

отколку ЕУ директивите. Сепак, граници за професионална изложеност се одредени само за ограничен број супстанции кои во моментот се користат на работното место.

Други прописи и насоки опфаќаат специфични аспекти како што се производство, набавка, транспорт и етикетирање на опасни супстанции и честопати и тие се важни за работното место. На пример, законодавството кое се однесува на Регулативата REACH (регистрација, евалуација, авторизација (овластување) и забрана на хемикалии) и Регулативата CLP (класификација, етикетирање и пакување), има за цел да осигура достапност на информации кои се од суштинско значење за проценка на ризикот на работното место. Според овие регулативи, производителите и добавувачите на хемикалии треба да се уверат дека се обезбедуваат стандардизирани етикети за безбедноста, пиктографи за опасност и листови со безбедносни податоци. Тие даваат информации за својствата на супстанциите и опасностите кои произлегуваат од нив, како и насоки за складирање, ракување и превенција на ризик.

Со регулативите REACH и CLP се воведоа одредени промени чија поврзаност со законодавството за безбедност и здравје при работа е многу важна, на пример:

- нови информации во листовите со податоци за безбедноста (податоци од извештаи за хемиска безбедност, ситуации на изложеност, намени);
- забрана и потреба од авторизација на употребата на одредени супстанции;
- нови барања за класификација и етикетирање, вклучувајќи нови симболи и етикети (ознаки) за опасност.

Како дел од кампањата Здрави работни места 2018-19, EU-OSHA има за цел да промовира свест за овие промени и нивните импликации во однос на управувањето со опасни супстанции на работното место. Ова ќе се постигне со ширење на информации за алатки и насоки кои ја поддржуваат проценката и управувањето со ризикот по безбедноста и здравјето при работа, како и со замена и подобрување на пристапот до ресурси кои даваат информации за опасни супстанции.

© Sven Hoppe - Fotolia

Некои клучни директиви и прописи на ЕУ

Директива 89/391/ЕЕС (Рамковна директива за безбедност и здравје при работа)

од 12 јуни 1989 година, за воведување на мерки за поттикнување подобрувања на безбедноста и здравјето на работниците на работното место – ‘Рамковната директива’

Директива 98/24/ЕС (Директива за хемиски агенси, CAD)

од 7 април 1998 година, за заштита на безбедноста и здравјето на работниците од ризици кои се однесуваат на хемиски агенси на работното место

Директива 2004/37/ЕС (Директива за канцерогени и мутагени супстанции, CMD)

од 29 април 2004 година, за заштита на работниците од ризици кои се однесуваат на изложеност на канцерогени или мутагени супстанции на работното место

Регулатива (ЕС) бр. 1907/2006 (Регулатива REACH - регистрација, евалуација, авторизација (овластување) и забрана на хемикалии)

од 18 декември 2006 година која се однесува на регистрација, евалуација, авторизација (овластување) и забрана на хемикалии (REACH) и основање на Европската агенција за хемикалии

Регулатива (ЕС) бр. 1272/2008 (CLP регулатива)

На Европскиот парламент и на Советот од 16 декември за класификација, етикетање и пакување на супстанции и мешавини, со што се менуваат и се укинуваат Директивите 67/548/ЕЕС и 1999/45/ЕС и се менува Регулативата (ЕС) бр. 1907/2006

Воедно постојат прописи и директиви кои опфаќаат специфични групи на опасни супстанции на работното место и одредување вредности за индикативна граница на професионална изложеност.

<https://osha.europa.eu/en/safety-and-health-legislation>

2.3. Проценка на ризик

Како што појаснува законодавството на ниво на ЕУ и земјите-членки, проценката на ризик на работното место несомнено претставува суштински предуслов за успешна превенција.

При извршување на проценката на каков било ризик кој произлегува од опасните супстанции кои се присутни на работното место, работодавците мора да го земат предвид следното:

- опасните својства;
- можноста за елиминација или замена;
- информациите за безбедноста и здравјето кои треба да ги обезбеди добавувачот (пр. соодветните листови со податоци за безбедност);
- нивото, видот и времетраењето на изложеноста и бројот на изложени работници;
- околностите на работа кои вклучуваат такви супстанции, вклучувајќи ја количината;
- какви било гранични вредности за професионална изложеност или биолошки гранични вредности;
- ефектите на превентивните мерки; и
- заклучоците кои треба да се извлечат од кој било здравствен надзор кој е веќе преземен.

Конкретно за малите и средните претпријатија, корисно е да се подели процесот на проценка на ризик на чекори, што го прави полесен за управување. Проценката на ризик за опасни супстанции треба да го вклучува следното:

1. Подготовка на инвентар на опасни супстанции на работното место и оние кои се создаваат со работните процеси.
2. Собирање информации (на пример, за хемиски производи од листовите со податоци за безбедноста) за штетата која овие супстанции може да ја предизвикаат и превентивните мерки кои ги препорачуваат добавувачите и производителите или кои се дадени во упатство. Овие информации исто така треба да се користат за да се информираат и обучат работниците и да се изготват инструкции за работното место за процеси и ракување со супстанции.

3. Проценка на изложеноста на утврдените опасни супстанции, разгледувајќи го типот, интензитетот, времетраењето, зачестеноста и појавата на изложеност на работниците, вклучувајќи ги комбинираниите ефекти на опасните супстанции кои се користат заедно и поврзаниот ризик.
4. Изготвување на акционен план. Треба да ги содржи чекорите кои треба да се преземат, според приоритет, за да се намалат ризиците за работниците и треба да прецизира кој, како и до кој датум треба да се преземе секој чекор. Во некои земји, за стандардните работни операции како што се полнење, пумпање, дупчење, мелење или заварување, достапни се практични информации за тествани контролни техники (директен совет или контролни упатства).²²
5. Земање предвид кои работници може да се особено изложени на ризик и прецизирање на мерките кои треба да се преземат за да се заштитат работниците и каква било дополнителна обука и потреби од информации.
6. Земање предвид работници кои може да се изложени додека работат на одржување или поправка или да се случајно изложени, на пример на меѓупроизводи во хемиски процес на производство кој обично е затворен. Работниците треба да знаат кого да контактираат доколку нештата тргнат наопаку и како да се заштитат себеси во случај на инцидент.
7. Проценката на ризик треба редовно да се ревидира и ажурира.

За ефективна проценка и превенција на ризик потребно е работодавците и нивните работници континуирано да се информираат и обучуваат. Работниците исто така треба да се консултираат за проценката на ризик и за тоа дали има промени на супстанциите, производите и работните процеси кои се дел од нивните работни позиции. Покрај тоа, земјите-членки и други чинители имаат развиено голем број алатки кои ќе им помогнат на претпријатијата да вршат проценки на ризик.

Корисни алатки за вршење проценки на ризик и изнаоѓање препораки за превентивни мерки

Инструмент	Држава	Фокус
Електронска алатка на EU-OSHA ‘Здравите работни места управуваат со опасни супстанции’	Ширум ЕУ	- Практична алатка која треба да помогне во управувањето со ризиците кои произлегуваат од опасни супстанции на работното место - Интерактивна и лесна за користење - Нуди практични мерки за елиминирање и сведување на минимум на ризиците https://eguides.osha.europa.eu/dangerous-substances/
Платформа за онлајн интерактивна проценка на ризик (OiRA) на EU-OSHA	Ширум ЕУ	- Веб-платформа која нуди бесплатен пристап до интерактивни алатки за проценка кои се специфични за секторот - Некои алатки на OiRA ги опфаќаат ризиците кои произлегуваат од опасни супстанции, во зависност од секторот за кој станува збор - Многу од алатките се достапни на различни јазици https://oiraproject.eu/en
Суштински елементи на COSHH (Контрола на супстанции кои се опасни по здравјето) и e-COSHH	Обединетото Кралство, но широко распространети	- Лесен пристап во повеќе чекори кон проценката на ризик и факторите кои одредуваат соодветен пристап кон контролата - Користи матрици за ризик за одредување на соодветни контроли - Овозможува пристапи за општа контрола и насоки кои се специфични за задачата http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/coshh-tool.htm Листови со директни совети: http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/direct-advice/index.htm
GISBAU и GISCHEM	Германија	- За градежништвото, хемикалии, метали и други индустрии - База на податоци надополнета со кодови на производи до групи на супстанции кои вообичаено се користат - Врска до платформа за размена на листови со податоци за безбедноста http://wingisonline.de/ http://www.gischem.de/index.htm
Stoffenmanager	Холандија	- За различни видови претпријатија - Ги структурира важното знаење и информации - Интерактивна - Достапна на шест јазици - Вклучува добро прифатен квантитативен модел на изложеност https://stoffenmanager.nl/
EMKG (Контролна шема за опасни супстанции за работното место која е лесна за употреба)	Германија	- Практични насоки за управување со ризик - Поддршка за мали и средни претпријатија - Ги преточува информациите од листовите со податоци за безбедноста и работните места во практични мерки за намалување на ризикот http://www.baua.de/en/Topics-from-A-to-Z/Hazardous-Substances/EMKG/EMKG_content.html
KemiGuiden	Шведска	- За мали фирми - Интерактивна алатка - Дава приспособени совети за проценка и контрола на ризик врз основа на одговори на прашања кои се однесуваат на состојбата на компанијата www.kemiguiden.se
SEIRICH	Франција	- Интерактивна алатка - Овозможува приспособен пристап, земајќи предвид различни нивоа на искуство и сложеност - Нуди приспособени совети за проценка и контрола на ризик, врз основа на одговори на прашања кои се однесуваат на состојбата на компанијата http://www.seirich.fr/seirich-web/index.xhtml

2.4. Практични решенија

Достапни се многу насоки и практични алатки кои ќе помогнат во справувањето со опасни супстанции. Јавните институции и надлежни органи, индустриски здруженија и синдикати имаат развиено многу алатки и материјали со насоки со конкретни цели да ги поддржат претпријатијата во оваа област и да им помогнат на надлежните органи да го спроведат соодветното законодавство. Тие може да бидат општи па сè до поконкретни. На пример, тие би можеле да се фокусираат на тоа како да се одлучи во однос на замената или би можеле да дадат препораки за

решенија за вообичаени работни задачи или во конкретно занимање или сектор.

Како дел од кампањата Здрави работни места 2018-19, на веб-сајтот на кампањата EU-OSHA има колекција од овие алатки, материјали со насоки и примери за добри практики, вклучувајќи аудио-визуелни материјали (<https://healthy-workplaces.eu>). Меѓудругото има и ресурси за поддршка на трудовите инспекторати, малите и средни претпријатија и претставниците на работниците, така што вреди да се посети веб-сајтот за повеќе информации околу помошта која се нуди.

© Shutterstock/Dagmara_K

Добра практика: Елиминирање

Заварувањето и лемењето на цевки во домовите ги изложува заварувачите на опасни супстанции во гасовите кои се ослободуваат. Сепак, заварувањето и лемењето може да се елиминираат со користење на алатка за пресување цевки, која е специјална стега која ги

спојува цевките под висок притисок. Дополнителните предности како што се брзината и леснотијата на ова ново решение беа од суштинско значење за неговото брзо прифаќање и придонесоа за успехот на овој нов технички избор.

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

ЗАМЕНА НА СРЕДСТВО ЗА ДЕЗИНФЕКЦИЈА ВО СЕКТОРОТ ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Во еден старски дом во Шпанија се користеше средство за дезинфекција за чистење на собите на починатите пациенти. Помеѓу другите супстанции, ова средство содржеше трикласан и 2-бутоксиетанол, моќни надразнувачки и токсични супстанции. Еден од работниците кој го користеше производот страдаше од иритација на грлото и респираторни проблеми.

Претставникот на работничкиот синдикат беше информиран за ситуацијата и одделението за безбедност и здравје на регионалниот синдикат го појасни проблемот на вработените. Потоа регионалниот синдикат почна да бара алтернативи со помош на

шпанскиот Синдикален институт за работа, животна средина и здравје (ISTAS).

Се направи проценка на неколку алтернативи и се донесе одлука да се замени средството за дезинфекција со производ кој се базира на дидецилдиметиламониум хлорид и етоксилирани алкохоли. Алтернативниот производ не беше без ризик и со него требаше да се ракува со примена на соодветни заштитни мерки. Во секој случај, ризиците кои произлегуваа од алтернативниот производ беа значително помали. Друга придобивка беше дека производот како замена предизвикуваше помалку штета на животната средина.

2.5. Некои групи работници се особено изложени на ризик

Сите работници треба да се подеднакво заштитени од ризиците кои ги предизвикуваат опасните супстанции. Сепак, особената чувствителност или условите на некои групи работници би можело да се занемарат и затоа тие групи би можело да се изложени на поголем ризик. Ризикот би можел да биде поголем бидејќи овие работници се неискусни, неинформирани или физички поранливи или бидејќи тие често ги менуваат работните позиции или работат во сектори каде што свесноста за прашањето е на ниско ниво или поради повисока или различна физиолошка сензитивност (пр. кај млади приправници или разлики помеѓу мажи и жени).

Групите кои се изложени на особени ризици може да вклучуваат жени, млади работници, мигрантски работници и работници кои најверојатно не биле обучувани и информирани (пр. работници со под-договор или привремени работници и оние кои работат во неформалната економија). Сектори во кои овие групи на работници често се изложени на опасни супстанции се земјоделство и хортикултура, градежништво, управување со отпад, транспорт, фризерски услуги, професионално чистење, здравствена и социјална заштита, хотели, ресторани и угостителство. Покрај тоа, изложеностите на работниците во одредени занимања, како на пример чистење и одржување, управување

со отпад и отпадни води или служби за итни случаи и спасување, се разликуваат и честопати се непредвидливи.

Кога се проценуваат ризиците кои ги предизвикуваат опасните супстанции на работното место²³ и кога се одредуваат превентивни мерки треба да се земат предвид конкретните потреби на работниците. На пример, важно е тие да имаат пристап до резултатите од проценките на ризик, да се обучени и да им се овозможи учество во одлуките за тоа како ќе се управува со ризиците.

Од клучно значење е да не се потценат ризиците на кои се изложени овие работници и дека, што се однесува до другите работници, се применуваат принципите на проценка на ризик, замена и елиминација и дека се почитува хиерархијата на превентивните мерки. Достапни се насоки за претпријатијата кои вработуваат лица од ранливи групи, како на пример кутијата со алатки на Извршното тело за безбедност и здравје на Обединетото Кралство наменета за управување со безбедноста и здравјето на мигрантските работници.²⁴

Националните бројки покажуваат дека работниците кои се помлади од 25 години се изложени на канцерогени супстанции повеќе од која било друга старосна група.²⁵

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

ЖЕНИ РАБОТНИЧКИ – НАСОКИ ЗА ДА СЕ ОСИГУРА СООДВЕТНОСТ НА ЛИЧНАТА ЗАШТИТНА ОПРЕМА

Ограничената адаптација на личната заштитна опрема на конкретни групи, особено жени, е пресудно прашање во однос на безбедноста и здравјето на работното место.^{26,27, 28}

Личната заштитна опрема, како што се респиратори, појаси за заштита од паѓање, безбедносни обувки, ракавици, шлемови и безбедносни очила може да биде промнугу голема за многу жени. Ова предизвикува опасности по здравјето кога респираторите не овозможуваат соодветна заштита од хемикалии, како и опасности по безбедноста таму каде што лабавата облека и ракавиците се зафаќаат во машините. За многу жени опремата која не им соодветствува е неудобна и не ја носат, изложувајќи се себеси на ризик од повреда.

За да се реши ова конкретно прашање, достапни се неколку документи со насоки: Здружението за спречување индустриски несреќи и Управата на жени од Онтарио имаат изготвено каталог, Канадскиот центар за градежно истражување и обука разви серија на контролни листи (за опрема за глава и очи, лична заштитна опрема за слух, ракавици, заштита за стапала и штитници за тело) кои жените би можело да ги користат за да проценат дали нивната лична заштитна опрема соодветно им одговара²⁹ и националниот синдикален центар на Обединетото Кралство објави насоки за претставници на работниците.³⁰

Лична
заштита

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

МЛАДИ РАБОТНИЦИ – ИНТЕРАКТИВНА БАЗА НА ПОДАТОЦИ ЗА СТУДЕНТИ ПО ОРГАНСКА ХЕМИЈА

NOP-online³¹ е пример за тоа како интерактивната база на податоци може безбедно да ги поддржи образованието и обуката во лабораторија кои се однесуваат на безбедноста и здравјето при работа.³² Целта на оваа алатка се студенти на лабораториски курсеви по органска хемија, кои се задолжителни во универзитетската наставна програма по наука, медицина и некои студии по инженерство. Вообичаено, на ваквите курсеви студентите учат лабораториски техники на синтеза и анализа. Процедурите за избегнување токсични супстанции не се учат на експлицитен начин.

NOP-online е колекција од описи на експерименти по органска хемија. Експериментите може да се пребаруваат по име, број, работна техника, класа на супстанца и тип на реакција. Студентите може да добијат детален опис на супстанците кои се користат во експериментот и оние произведени со хемиска реакција. Ова вклучува информации за ризици по безбедноста и здравјето и за достапноста на токсиколошки податоци за

овие супстанции. Различните бои ја означуваат токсичноста и еко-токсичноста на различните супстанции и дали одредена супстанца била или не била темелно испитана во однос на нејзините штетни ефекти. Секој опис на експеримент е проследен со детални лабораториски инструкции, совети за безбедноста и процедури за анализа, како и информации за прашања кои се однесуваат на издржливоста. Завршната проценка им овозможува на студентите да ги споредат реакциите и супстанците кои произлегуваат од нив, добивајќи увид во ризиците кои се поврзуваат со секој експеримент и неговата маса и енергетска ефикасност.

Веб-сајтот постојано се ажурира, при што корисниците се поканети да додадат коментари и активно да учествуваат во градењето на ресурсите. Сите информации се достапни на германски, англиски и италијански јазик, а некои се достапни и на арапски, турски, индонезиски, португалски и руски јазик.

<http://www.oc-praktikum.de/nop/en-entry>

2.6. Канцерогени супстанции и рак како последица на работата

Во Европа секоја година на околу 1,6 милион лица на работоспособна возраст им се дијагностицира рак. Вкупниот број на лица во ЕУ за кој се проценува дека добиваат рак како резултат на професионална изложеност на канцерогени супстанции е поголем од 120.000 годишно, што доведува до речиси 80.000 смртни случаи годишно.^{33,34} Всушност, според Меѓународната организација на трудот и проценките на ЕУ, канцерогените супстанции се причината за најголемиот број фатални професионални болести во ЕУ.³⁵

Многу случаи на рак како последица на работата може да се спречат: на пример, проценето е дека во Британија 8.000 работници умираат од рак како последица на работата секоја година поради претходна изложеност на канцерогени супстанции на работното место. Сепак, во иднина многу од овие случаи може да се спречат со примена на комбиниран интервентен пристап за да се подобри усогласеноста со тековните граници на професионална изложеност.³⁶

Постојат стотици опасни супстанции кои се класифицираат како канцерогени на кои работниците може да се изложени,³⁷ и всушност некои од супстанциите на кои работниците најчесто се изложени се канцерогени. Конкретни студии покажуваат висока изложеност на канцерогени супстанции. На пример, со Австралиската студија за работна изложеност утврдено е дека во 2011/12 околу 37% од учесниците биле изложени на најмалку една професионална канцерогена супстанца на работното место.³⁸

Покрај тоа, некои од канцерогените супстанции чие присуство е утврдено на работните места, се создаваат со самите работни процеси и затоа не се опфатени со REACH законодавството и неговите процеси кои се базираат на листови со податоци за безбедноста и двонасочна комуникација по синцирот на набавка. За овие канцерогени супстанции треба да се бараат други

начини за промовирање на превенцијата и подигањето на свеста. Дobar пример за тоа како комбинираните напори можат значително да ја намалат изложеноста се поновите постигнувања во ограничување на изложеноста на чад од цигари.

Во една француска студија³⁹ утврдено е дека младите работници и работниците кои работат на одржување се поизложени и кај нив е поверојатно дека ќе бидат изложени на неколку канцерогени супстанции истовремено. Воедно се утврдило дека супстанциите на кои работниците се значително изложени се оние за кои е тешко да се спроведат контролни мерки. Причината за тоа е што овие супстанции се создаваат при одреден процес, на пример продукти од согорување како што се издувни емисии од дизел, гасови од заварување, саѓи и тар, битумен и кристален силикат кој може да се вдише.⁴⁰

Работниците во одредени занимања исто така може да подлежат на поголем ризик за изложеност на канцерогени супстанции, како на пример заварувачи, молери, фризери и медицински сестри.

Важно е работодавците да бидат свесни дека, согласно законодавството на ЕУ, мора да се преземат особено строги мерки за да се спречи штета предизвикана од изложеност на канцерогени супстанции на работното место. Тие се дополнување на мерките кои треба да се преземат за други опасни супстанции. Дополнителните мерки вклучуваат строги барања за замена, работење во затворен систем, евидентирање на изложеноста и построги информации и барања за документација.

Се проценува дека директните трошоци за изложеност на канцерогени супстанции на работното место ширум Европа се 2,4 милијарди евра годишно.⁴¹

© michaeljung - Fotolia

План за канцерогени супстанции

Во 2016 година, холандското Претседателство на Советот на ЕУ ја стави превенцијата на изложеност на канцерогени супстанции на врвот од својата листа на приоритети за безбедност и здравје. Тоа иницираше договор за заедничка соработка помеѓу EU-OSHA, европските социјални партнери, Европската комисија и министрите за труд на Холандија и Австрија.

Потписниците се обврзаа да изготват План за канцерогени супстанции, шема за

активност со цел подигање на свеста за ризиците, утврдувајќи паметни решенија и споделувајќи добри практики.

EU-OSHA помага во промовирање на шемата, вклучувајќи ја помошта преку Кампањата здрави работни места 2018-19.

Дознајте повеќе за плановите за активност на <https://osha.europa.eu/en/themes/dangerous-substances/roadmap-to-carcinogens>.

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

КРИСТАЛЕН СИЛИКАТ КОЈ МОЖЕ ДА СЕ ВДИШЕ НА ГРАДИЛИШТАТА – ЕВРОПСКО УПАТСТВО ЗА ТРУДОВИ ИНСПЕКТОРИ

Високиот одбор за трудови инспектори (SLIC) има објавено упатство за националните трудови инспектори изготвено од SLIC Chemex групацијата за справување со ризиците за работниците предизвикани од изложеност на кристален силикат кој може да се вдише (RCS)⁴² на градилиштата.^{43,44}

Кристалниот силикат кој може да се вдише (RCS) се среќава на работните места во ЕУ во голем број индустриски сектори вклучувајќи вадење камен, изработка на цигли и градежништво, а познато е дека предизвикува и сериозни болести како што се силикоза, хронична обструктивна белодробна болест (ХОББ) и рак на белите дробови. Градежниот сектор е во фокусот на упатството поради застапеноста на RCS во тој сектор и поради неговите големи ризици во однос на потенцијалот за изложеност и големиот број работници кои се потенцијално изложени.

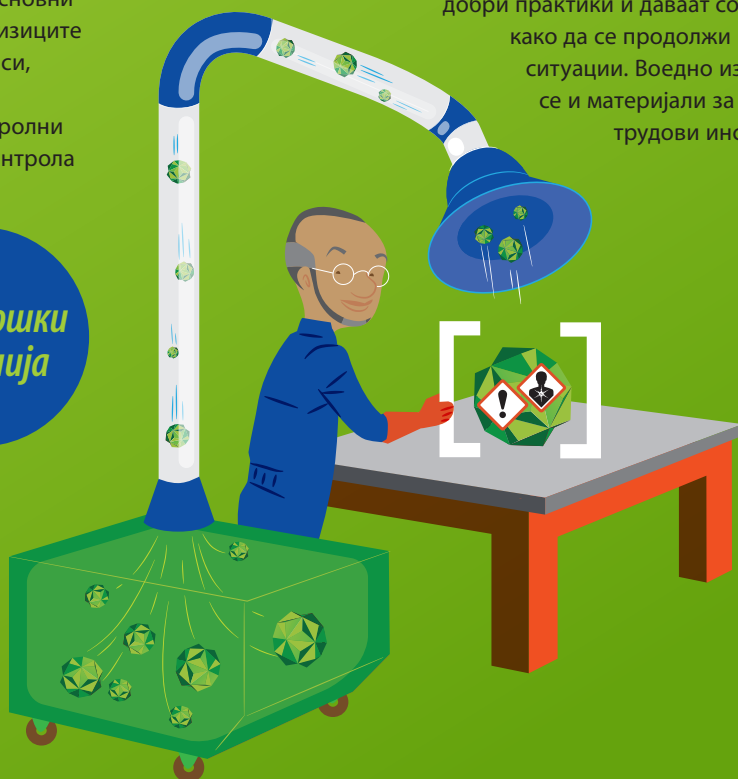
Упатството им дава на националните трудови инспектори основни информации за RCS, ризиците по здравјето кои ги носи, регулаторната рамка и препорачаните контролни мерки. Методите за контрола

на изложеност вклучуваат елиминирање на RCS од процесот, прилагодување на процесот за да се намалат емисиите во работното опкружување (пр. со користење вода за да не се разнесува прашина преку воздухот или со користење на локална вентилација) и користење на респираторна лична заштитна опрема.

Упатството препорачува активности при кои може да произлезат големи, средни или помали ризици по здравјето од RCS, во зависност од степенот и нивоата на контрола имплементирани од работодавачот во времето на инспекцијата. Препорачаните мерки ја следат хиерархијата на превентивни мерки и вклучуваат важни примери на соодветни контролни мерки.

Голем број листови со задачи кои се концентрираат на вообичаени работни ситуации даваат примери за трудовите инспектори на терен; тие вклучуваат слики од лоши и од добри практики и даваат совети за тоа како да се продолжи во одредни ситуации. Воедно изготвени се и материјали за обука за трудови инспектори.

*Технолошки
решенија*

3. Кампањата здрави работни места 2018-19

3.1. За оваа кампања

И покрај заложбите на ЕУ, националните и секторските нивоа да ги ограничат изложеностите на опасни супстанции поврзани со работата, европските работници сè уште се изложени, што може да предизвика и да придонесе за здравствени проблеми, болести и смртни случаи.

Кампањата здрави работни места 2018-19 има за цел да помогне во справувањето со овој проблем со постигнување на пет стратешки цели:

1. Подигање на свеста за важноста и значајноста на управувањето со опасни супстанции на европските работни места со давање факти и бројки за изложеноста на опасни супстанции и нивното влијание врз работниците.
2. Промовирање проценка на ризик, елиминирање и замена и хиерархија на превентивни мерки со давање информации за практични алатки и примери за добри практики.
3. Подигање на свеста за ризиците кои се поврзуваат со изложеноста на канцерогени супстанции на работното место со поддршка на размената на добри практики како потписник кој се обврзува кон Планот за канцерогени супстанции.
4. Насочување кон групи на работници со специфични потреби и повисоки нивоа на ризик, на пример како резултат на нивното ограничено знаење за опасни супстанции, со давање факти и бројки за информации од добри практики.
5. Зголемување на свеста за развој на политика и законодавната рамка со давање преглед на постоечката рамка и постоечкото упатство.

Кампањата на EU-OSHA може значително да придонесе во многу од овие области. Меѓутоа, пред сè, ќе изгради партнерства за да осигура дека научното и практичното знаење се собира и се преточува во практични решенија за управување со ризиците кои ги предизвикуваат опасните супстанции на работното место.

Кампањата Здрави работни места има за цел да ги постигне своите цели преку посредници кои можат да помогнат EU-OSHA да стигне до корисниците на кампањата на работни места ширум Европа. EU-OSHA ќе изготви низа ресурси кои може да се користат и прилагодуваат од страна на земјите-членки, партнерски организации и претпријатија, како и организирање на одредени клучни активности и настани. Дел од нив ќе бидат Наградите за добри практики на здрави работни места (погледнете го делот 3.4.).

Истовремено, EU-OSHA ќе биде домаќин на завршниот настан, Самитот за здрави работни места, кој нуди можност за мрежите и партнерите кои имаат придонесено кон кампањата, внимателно да размислат и да ги надградат постигнувањата и лекциите од претходните две години.

Клучни датуми

Почеток на кампањата
Април 2018

Европски недели за безбедност и здравје при работа
Октомври 2018 и 2019

Настан за размена на добри практики на здрави работни места
Прво тримесечје од 2019

Самит за здрави работни места
Ноември 2019

3.2. Кој може да учествува во кампањата?

Ги охрабруваме сите заинтересирани организации и поединци да ни се придружат кон кампањата, но конкретно кампањата има за цел да работи со следните групи на посредници за да се рашират информациите:

- фокални точки на EU-OSHA и нивните мрежи;
- социјални партнери (европски и национални);
- секторски одбори за социјален дијалог;
- креатори на политики (европски и национални);
- големи претпријатија, секторски федерации и здруженија на мали и средни претпријатија;
- европски институции и нивните мрежи (Европската мрежа на претпријатија);
- европски невладини организации;
- стручни лица за безбедност и здравје при работа и нивни здруженија;
- истражувачката заедница за безбедност и здравје при работа;
- трудови инспекторати и нивните здруженија;
- медиумите.

3.3. Како да се учествува

Постојат многу практични начини за да се учествува и да се поддржи оваа кампања:

- подигање на свеста преку делење и објавување материјали за кампањата;
- организирање настани и активности, како на пример работилници и семинари, курсеви за обука, натпревари;
- промовирање на принципот на замена и хиерархијата на превентивни мерки;
- користење и промовирање на практични алатки и други ресурси за управување со опасни супстанции на работното место;
- споделување на добри практики за превенција на ризиците кои произлегуваат од опасни супстанции на работното место;
- учество во Наградите за добри практики за здраво работно место;
- учество во Европските недели за безбедност и здравје при работа секој октомври во 2018 и 2019 година;
- постанување официјален партнер на кампањата (отворена опција за

пан-европски или меѓународни организации);

- постанување национален партнер на кампањата (отворена опција за организации кои работат на национално ниво);
- постанување медиумски партнер на кампањата (отворена опција за национални или европски медиумски публикации или програми);
- да се биде во контакт и во тек преку веб-сајтот на кампањата (<https://healthy-workplaces.eu>) и нашите социјални медиумски публикации или програми – најдете нè на Facebook, Twitter и LinkedIn.

Официјалните партнери на кампањата се обврзуваат да ја промовираат кампањата и да ја поддржат на практичен начин. За возврат, понудата за партнерство од кампањата носи голем број придобивки, меѓу кои е учеството во настани за размена на добри практики и други можности за работење како мрежа. Дознајте повеќе на веб-сајтот на кампањата.

3.4. Награди за добри практики за здрави работни места

Наградите за добри практики за здрави работни места се признанија за истакнатите и иновативни практики за безбедност и здравје на работното место. На овој начин, тие покажуваат придобивки за бизнисите од усвојувањето на добри практики за безбедност и здравје при работа.

Сите организации во земјите-членки, земји-кандидати, потенцијални земји-кандидати и членки на Европската асоцијација за слободна трговија (EFTA) се добредојдени да се пријават.

Пријавите треба да го покажуваат следното:

- работодавци и работници кои работат заедно со цел да управуваат со ризиците кои ги предизвикуваат опасните супстанции на работното место и да промовираат силна култура на превенција на ризик;
- успешно спроведување на интервенции;
- мерливи подобрувања на безбедноста и здравјето на работното место;
- одржливост на интервенциите со текот на време;
- интервенции кои може да се пренесат на други организации во различни сектори или земји.

Мрежата на фокални точки на EU-OSHA собира пријави и предложува национални победници за влез на пан-европскиот натпревар. Натпреварот за Награди за добри практики започнува во исто време кога започнува и кампањата. Победниците се најавуваат на церемонија, која се одржува во втората година од кампањата, за да ги прослават постигнувањата на учесниците.

3.5. Нашата мрежа од партнери

Нашите партнерства со клучни засегнати страни се од суштинско значење за успехот на нашите кампањи. Се засноваме на голем број партнерски мрежи:

- **Национални фокални точки:** сите Кампањи за здрави работни места се координирани на национално ниво од мрежата на фокални точки на EU-OSHA.
- **Европски социјални партнери:** социјалните партнери ги застапуваат интересите на работниците и работодавците на европско ниво.
- **Официјални партнери на кампањата:** 100 пан-европски и меѓународни претпријатија и организации ја поддржуваат кампањата Здрави работни места како партнери на кампањата.
- **Медиумски партнери:** Кампањата Здрави работни места е поддржана од ексклузивна група на новинари и уредници ширум Европа кои се посветени на промовирање на безбедноста и здравјето на работното место. Водечките европски публикации за безбедност и здравје при работа ја подигаат свеста за кампањата и истовремено ја промовираат. За возврат, понудата за медиумско партнерство го зголемува профилот на публикациите и им

овозможува на партнерите да се поврзат со мрежите и засегнатите страни на EU-OSHA ширум Европа.

- **Европска мрежа на претпријатија:** Европската мрежа на претпријатија (EEN) советува и поддржува мали и средни претпријатија ширум Европа за да ги искористи деловните можности и новите пазари. Како резултат на нејзината долгогодишна соработка со EU-OSHA, EEN има мрежа од Амбасадори за безбедност и здравје при работа на национално ниво во 30 европски земји и тие имаат активна улога во промовирањето на кампањата Здрави работни места.
- **Институции на ЕУ и нивните мрежи:** особено носителите на Претседателствата на Европскиот совет.
- **Други органи на ЕУ со особен интерес за темата на кампањата:** Европската агенција за хемикалии (ECHA), Европската агенција за животна средина (EEA), Европскиот надлежен орган за безбедност на храна (EFSA) и Извршната агенција за мали и средни претпријатија (EASME), Европскиот институт за родова еднаквост (EIGE), Eurofound и Заедничкиот истражувачки центар (JRC).

Дознајте повеќе за нашите партнери на веб-сајтот на кампањата (<https://healthy-workplaces.eu>).

3.6. Дополнителни информации и ресурси

Посетете го веб-сајтот за кампањата (<https://healthy-workplaces.eu>) за да најдете голем број материјали за кампањата наменети да Ви помогнат да ја промовирате и поддржите кампањата. Тие вклучуваат:

- Брошура и леток за кампањата за Наградите за добри практики за здрави работни места;
- Презентации во PowerPoint, постери, графички прикази на информации и други материјали;
- комплет од алатки за кампањата – совети за водење на Вашата кампања и ресурси кои ќе Ве поддржуваат;
- најновите анимирани видео записи во кои е прикажан ликот на Напо и подигање на свеста кај колегите за прашања кои се однесуваат на опасни супстанции,

вклучувајќи класификација, етикетирање или пакување на хемикалии, чад од тутун и прашина;

- практична електронска алатка за управување со опасни супстанции на работното место;
- база од податоци со студии на случај, инструменти и алатки, аудио-визуелни материјали и други материјали од добри практики собрани од Европа;
- низа кратки листови со информации за приоритетни теми кои се однесуваат на опасни супстанции;
- линкови до корисни веб-сајтови.

Бидете во контакт и во тек со нашите активности и настани преку нашите социјални медиумски презентации и програми – најдете нè на Facebook, Twitter and LinkedIn.

Референци и забелешки

- 1 Резиме – Второ европско испитување на претпријатија за нови и новонастанати ризици (ESENER-2), EU-OSHA, 2015, стр. 5. Достапно на: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-ii-summary-en.PDF>
- 2 Шесто европско испитување на работните услови, Извештај со преглед, Eurofound, 2016, стр. 43. Достапно на: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf
- 3 ESENER-2 — Извештај со преглед: Управување со безбедноста и здравјето при работа, EU-OSHA, 2016, стр. 18. Достапно на: https://osha.europa.eu/sites/default/files/ESENER2-Overview_report.pdf
- 4 <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/Dataunderlag-for-indikator/?iid=69&pl=1&t=Land&l=SE>
- 5 Видете исто така во EU-OSHA, 'Опасни супстанции': <https://osha.europa.eu/en/themes/dangerous-substances>
- 6 Законодавството на ЕУ го користи терминот 'хемиски агенси' за да опфати поединечни супстанции, мешавини и супстанции добиени од процес
- 7 Регулатива CLP (класификација, етиктирање и пакување): Регулатива (ЕЦ) бр. 1272/2008 на Европскиот парламент и на Советот од 16 декември 2008 година за класификација, етиктирање и пакување на супстанции и мешавини; видете исто така на <https://echa.europa.eu/regulations/clp/understanding-clp>
- 8 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=151>
- 9 SLIC, Завршен извештај за инспекциската кампања на Високиот одбор за трудови инспектори 'Проценка на ризик во употребата на опасни супстанции, 2010-2011' (необјавен).
- 10 Препорака на Комисијата 2003/670/ЕЦ од 19 септември 2003 година која се однесува на европскиот распоред на професионални болести. Достапно на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32003H0670>
- 11 HSE (Извршно тело за безбедност и здравје на Обединетото Кралство), 'Една готвачка во училиште едвај може да оди': <http://www.hse.gov.uk/coshh/casestudies/cook.htm>
- 12 Во моментот (јули 2017), Американскиот регистар на службата за хемиски апстракти содржи повеќе од 130 милиони органски и неоргански супстанции со 67 милиони протеини и низи на ДНК. Регистарот се ажурира со приближно 15.000 дополнителни нови супстанции дневно: <https://www.cas.org/about-cas/cas-fast-sheets>
- 13 <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/cl-inventory-database>
- 14 Видете <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02006R1907-20140410>
- 15 Статистика за регистрација на ЕЧА, од 15 мај 2017 година: https://echa.europa.eu/documents/10162/5039569/registration_statistics_full_en.pdf/
Во 2018 година, во трет круг на регистрација, ЕЧА ќе ги добие досиејата за хемикалии со производствен или увозен волумен помеѓу 1 и 100 тони и се очекува да регистрираат 25.000 супстанции: <https://echa.europa.eu/press/press-material/pr-for-reach-2018>
- 16 Супстанците кои се објавени согласно Директивата 67/548/ЕЕЦ (NONS) пред воведувањето на REACH се сметаат за регистрирани.
- 17 Директивата на Советот 89/391/ЕЕЦ од 12 јуни 1989 година за воведување на мерки со кои ќе се поттикнат подобрувања на безбедноста и здравјето на работниците на работа, особено Членовите 9, 10 и 11.
- 18 Ким Ј. (Kim Y.), Парк Ј. (Park J.) и Парк М. (Park M.), 2016, 'Создавање на култура на превенција во практиката за безбедност и здравје при работа', Безбедност и здравје при работа (SH@W), 7, стр. 89-96. Достапно на: <http://dx.doi.org/10.1016/j.shaw.2016.02.002>
- 19 <https://osha.europa.eu/en/topics/green-jobs>
- 20 Видете Кин Џ. (Keen C.), 'Опасни супстанции (хемиски и биолошки)', OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_\(chemical_and_biological\)#Hierarchy_of_control](https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_(chemical_and_biological)#Hierarchy_of_control)
- 21 Видете Член 6 од Директивата на Советот 98/24/ЕЦ од 7 април 1998 година за заштита на безбедноста и здравјето на работниците од ризиците кои се однесуваат на хемиските агенси на работа. Достапно на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31998L0024>
- 22 Видете во Извршното тело за безбедност и здравје на Обединетото Кралство (UK HSE) за листови со директни совети (<http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/>) и Сојузниот институт за безбедност и здравје при работа (BAUA) (<http://www.baua.de>, под Тематскиот дел, Контролна шема за опасни супстанции за работното место која е лесна за употреба - EMKG).
- 23 Видете Вебстер Ј. (Webster J.), 'Групи изложени на ризик', OSHwiki: https://oshwiki.eu/wiki/Groups_at_risk
- 24 <http://www.hse.gov.uk/toolbox/workers/migrant.htm>

- 25 Безбедност и здравје при работа (OSH) во бројки: Млади работници – факти и бројки, EU-OSHA, 2007. Достапно на: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/7606507>
- 26 Вклучување на полот во практиката за безбедност и здравје при работа, EU-OSHA, 2014. Достапно на: <https://osha.europa.eu/es/tools-and-publications/publications/reports/mainstreaming-gender-into-occupational-safety-and-health-practice/view>
- 27 Лармур Ј. (Larmour J.) и Питерс Ј. (Peters J.), 2010, Испитување на облека и обувки за безбедност на Женското здружение за инженерство. Достапно на: <http://www.wes.org.uk/sites/default/files/WES%20safety%20survey%20results%20March%202010.pdf>
- 28 <https://www.ioshmagazine.com/article/more-half-women-say-ppe-prevents-them-doing-their-job>
- 29 <http://elcosh.org/record/document/1198/d001110.pdf>; <http://elcosh.org/document/1198/d001110/Personal+Protective+Equipment+for+Women+-+Addressing+the+Need.html>
- 30 Лична заштитна опрема и жените: Упатство за претставници на работното место, TUC, 2017. Достапно на: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/PPEandwomenguidance.pdf>
- 31 <http://www.oc-praktikum.de/nop/en-entry>
- 32 Вклучување на безбедноста и здравјето при работа во универзитетското образование, EU-OSHA, 2010. Достапно на: https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/mainstream_osh_university_education
- 33 <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 34 Јонгенил В. П. (Jongeneel W. P.), Ејсинк П. Е. Д. (Eysink P. E. D.), Теодори Д. (Theodori D.), Хамберг-ван Реенен Х. Х. (Hamborg-van Reenen H. H.) и Верхоевен Ј. К. (Verhoeven J. K.), 2016, Рак како последица на работата во Европската унија: Големина, влијание и мислења за понатамошна превенција, Писмо во форма на извештај RIVM 2016-0010.
- 35 Ненонен Н. (Nenonen N.), Хамалаинен П. (Hämäläinen P.), Такала Ј. (Takala J.), Саарела К. Л. (Saarela K. L.), Лим С. Л. (Lim S. L.), Лим Г. К. (Lim G. K.), Маникем К. (Manickam K.) и Јонг Е. (Yong E.), 2014, Глобални проценки на професионалните несреќи и фатални болести како последици на работата во 2014, Институт за безбедност и здравје на работното место, Сингапур.
- 36 Хачингс С. (Hutchings S.), Чери Ј. В. (Cherrie J. W.), Ван Тонгерен М. (Van Tongeren M.) и Раштон Л. (Rushton L.), 2012, 'Интервенирање за да се намали идното оптоварување од професионален рак во Британија: што би можело да делува?', Истражување за превенција на рак, 5(10), стр. 1213-1222.
- 37 Законодавството на ЕУ опфаќа повеќе од 270 канцерогени, мутагени или репротоксични (CMR) супстанции во категоријата 1 (A&B) и повеќе од 150 во категоријата 2, додека Меѓународната агенција за истражување на ракот класифицира повеќе од 460 агенции (не само хемикалии) во категориите 1 и 2 (A&B), Видете Степа Р. А. (Stepa R. A.), Шмиц-Фелтен Е. (Schmitz-Felten E.) и Бренцел С. (Brentzel S.), 'Канцерогени, мутагени, репротоксични (CMR) супстанции', OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic_mutagenic_reprotoxic_\(CMR\)_substances](https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic_mutagenic_reprotoxic_(CMR)_substances)
- 38 Кери, Р. (Carey, R.), Дрискол, Т. Р. (Driscoll, T. R.), Питерс, С. М. (Peters, S. M.), Глас Д. Џ. (Glass, D. C.), Рид, А. (Reid, A.), Бенке, Г. (Benke, G.) и Фритчи, Л. (Fritsch, L.), 2014, 'Проценета застапеност на изложеност на канцерогени супстанции на работното место во Австралија (2011-2012)', Трудова медицина и медицина за животната средина, 71, стр. 55-62.
- 39 Кавет М. (Cavet M.) и Леонард М. (Léonard M.), 2013, 'Les expositions aux produits chimiques cancérrogènes en 2010', Dares Analyses No 054.
- 40 Изложеност на канцерогени супстанции и рак како последица на работата: Преглед на методи за проценка, EU-OSHA 2014. Достапно на <https://osha.europa.eu/de/tools-and-publications/publications/reports/report-soar-work-related-cancer/view>.
- 41 Веб-сајт со план за канцерогени супстанции: <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 42 'Кристален силикат' се однесува на група на минерали кои природно се јавуваат во камења, карпи, песок и глина; ова е вообичаена компонента на градежните материјали. Сечењето, кршењето, дробењето, дупчењето, мелењето или абразивното детонирање на материјали кои содржат силициум диоксид создава прашина која се пренесува преку воздухот и која содржи честици од кристален силикат со различна големина, а некои од нив може да се вдишат. Најфини честици се оние кои може да продраат до регијата на размена на гасови во белите дробови, каде што предизвикуваат штета. Овие честици се кристален силикат кој може да се вдиши (RCS) и се невидливи во услови на нормално осветлување.
- 43 Упатство за националните трудови инспектори за справување со ризиците од изложеност на работникот на кристален силикат кој може да се вдиши (RCS) на градилиштата, SLIC 2016. Достапно на: <https://osha.europa.eu/en/guidance-national-labour-inspectors-on-addressing-risks-from-worker-exposure-to-respirable-crystalline-silica>
- 44 https://oshwiki.eu/wiki/Respirable_Crystalline_Silica